

MỘT SỐ BIỆN PHÁP HÌNH THÀNH KĨ NĂNG GIẢI QUYẾT TÌNH HUỐNG SỰ PHẠM CHO SINH VIÊN CAO ĐẲNG SỰ PHẠM BÀ RỊA - VŨNG TÀU TRONG DẠY HỌC GIÁO DỤC HỌC

• **TS. PHAN THỊ HỒNG VINH- ThS. NGUYỄN THIÊN THẮNG**
Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

1. Đặt vấn đề

Kĩ năng giải quyết tình huống sự phạm (THSP) là kĩ năng nghiệp vụ quan trọng của giáo viên (GV). Việc giải quyết THSP luôn là một thách thức không chỉ đối với sinh viên, mà còn cả với GV đã có thâm niên trong nghề. Giáo dục học (GDH) là môn học nghiệp vụ ở trường sư phạm. Do đó, nghiên cứu biện pháp hình thành kĩ năng giải quyết THSP qua dạy học GDH là yêu cầu cấp thiết đặt ra từ thực tiễn dạy học trong các trường sư phạm.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề lí luận về biện pháp hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên qua dạy học GDH

Có nhiều quan điểm khác nhau về kĩ năng giải quyết THSP, theo chúng tôi: kĩ năng giải quyết THSP là sự thực hiện có kết quả hành động giải quyết THSP, bằng cách vận dụng những tri thức, kinh nghiệm đã có để hành động phù hợp với điều kiện cho phép. Kĩ năng giải quyết THSP là tổ hợp nhiều kĩ năng bộ phận. Nó không chỉ đơn thuần là mặt kĩ thuật, mà còn là biểu hiện của năng lực giải quyết THSP.

Những biểu hiện của năng lực giải quyết THSP là:

- Nhận thức được vấn đề cần giải quyết của THSP.

- Huy động được tri thức, kinh nghiệm có liên quan.

- Trên cơ sở đó đề ra phương án giải quyết vấn đề.

- Lựa chọn phương án tối ưu để giải quyết THSP một cách hiệu quả.

- Kiểm tra được kết quả giải quyết THSP và rút ra được bài học kinh nghiệm.

Từ đó chúng tôi cho rằng hệ thống kĩ năng giải quyết THSP cần hình thành cho sinh viên bao gồm:

- Kĩ năng xác định vấn đề cần giải quyết.

- Kĩ năng huy động tri thức, kinh nghiệm liên quan.

- Kĩ năng đưa ra được các phương án giải quyết THSP.

- Kĩ năng lựa chọn được phương án tối ưu.

- Kĩ năng kiểm tra kết quả và rút ra được bài học kinh nghiệm.

Chúng tôi đã xây dựng tiêu chuẩn để đánh giá kĩ năng giải quyết THSP như sau:

- Phát hiện đúng vấn đề cần giải quyết của THSP.

- Huy động được các tri thức, kĩ năng liên quan đến THSP.

- Kể ra được các phương án giải quyết THSP.

- Lựa chọn được phương án giải quyết tối ưu và luận cứ được cách lựa chọn đó.

- Kiểm tra, đánh giá được kết quả giải quyết THSP và rút ra được bài học kinh nghiệm.

Chúng tôi cho rằng kĩ năng giải quyết THSP có 2 mức độ chính: chưa thành thạo và thành thạo.

Ở mức chưa thành thạo có 3 mức:

- Kém: Chưa trình bày được cách giải quyết THSP.

- Yếu: Lập lại theo mẫu.

- Trung bình: Giải quyết THSP theo sự chỉ dẫn.

Ở mức thành thạo có 2 mức:

- Khá: Giải quyết chính xác các THSP.

- Giỏi: Giải quyết THSP linh hoạt, sáng tạo.

Trên cơ sở nghiên cứu lí thuyết của P.la. Galperin (1963) về các bước hình thành hành động trí óc và khái niệm trên cơ sở nghiên cứu nhu cầu của người học khi học kĩ năng (Theo Geoffrey Petty - 1998: Nhu cầu được giải thích, được biết chính xác các chi tiết của kĩ năng), được thực hành ở các mức độ khác, được kiểm tra và hiệu chỉnh, chúng tôi xây dựng quy trình hình thành kĩ năng giải quyết THSP gồm các

bước sau:

Bước 1: Giới thiệu tổng quan về kĩ năng.

Bước 2: GV làm mẫu theo tốc độ bình thường.

Bước 3: GV thực hiện theo tốc độ chậm.

Bước 4: Kiểm tra xem sinh viên đã hiểu chưa.

Bước 5: Sinh viên thực hành từ dễ đến khó.

- Thực hành theo mẫu.
- Thực hành dưới sự chỉ dẫn.
- Thực hành tự lực.

tổ chức dạy học. Các biện pháp đã nêu chủ yếu mang tính chất định hướng lí luận, chưa xác định rõ cách tiến hành chúng trong dạy học giáo dục học.

2.2. Thực trạng biện pháp hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên Cao đẳng sư phạm (CĐSP) - Bà Rịa Vũng Tàu trong dạy học GDH

Chúng tôi đã nghiên cứu những vấn đề sau:

a) *Thực trạng kĩ năng giải quyết THSP của sinh viên tại CĐSP Bà Rịa - Vũng Tàu.*

Bảng sau là số liệu tổng hợp thực trạng đó:

TT	Kĩ năng	Số SV	Giỏi		Khá		T.Bình		Yếu		Kém		Thứ bậc
			S1	%	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%	
1	Xác định vấn đề cần giải quyết	233	11	4,93	116	52,02	85	38,12	4	1,79	7	3,14	1
2	Huy động tri thức và kinh nghiệm	233	0	0	21	9,42	100	44,84	80	35,87	22	9,87	5
3	Đưa ra các phương án giải quyết THSP	233	4	1,79	30	13,45	145	65,03	38	17,04	6	2,69	4
4	Lựa chọn phương án tối ưu	233	4	1,79	38	17,04	143	64,13	35	15,70	3	1,34	3
5	Rút ra bài học kinh nghiệm	23	9	40,4	77	34,53	126	56,50	11	49,3	0	0	2
	Giải quyết THSP nói chung	233	3	1,35	26	11,66	155	69,50	36	16,14	3	1,35	

Bước 6: Luyện tập, đánh giá và điều chỉnh.

Để hình thành kĩ năng giải quyết THSP một cách hiệu quả cho sinh viên, cần những điều kiện sau:

- Sinh viên có tri thức và kĩ năng nghề nghiệp, giúp các em có cơ sở lí luận và thực tiễn cần thiết cho việc hình thành kĩ năng giải quyết THSP.

- Có năng lực tư duy, giúp sinh viên vận dụng, phát huy được vốn tri thức, kĩ năng để giải quyết nhanh chóng chính xác, hiệu quả THSP.

- Có ý thức rèn luyện và tự rèn luyện trong chiếm lĩnh tri thức, kinh nghiệm và kĩ năng giải quyết THSP.

- Sinh viên được học tập, rèn luyện trong môi trường sư phạm thuận lợi, với sự hướng dẫn khoa học của GV, với điều kiện về thời gian, tài liệu học tập thích hợp.

Biện pháp hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên là cách thức làm việc của GV và sinh viên nhằm hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên. Kết quả nghiên cứu của các tác giả đi trước đã đề xuất những biện pháp cơ bản xung quanh việc xây dựng mục tiêu, cải tiến nội dung, phương pháp và hình thức

Chúng ta thấy kĩ năng xác định vấn đề cần giải quyết của sinh viên đạt chủ yếu ở mức khá và trung bình (52,02% và 38,12%), được xếp thứ nhất. Kĩ năng rút ra bài học kinh nghiệm của sinh viên đạt mức độ trung bình và khá (56,5% và 34,53%), xếp thứ hai. Kĩ năng lựa chọn phương án tối ưu phần lớn sinh viên đạt mức độ trung bình (64,13%) xếp thứ ba. Kĩ năng đưa ra các phương án giải quyết tình huống sư phạm đứng thứ tư (65,03%). Khó khăn nhất đối với sinh viên là huy động tri thức và kinh nghiệm để xây dựng phương án giải quyết vấn đề. Ở kĩ năng này sinh viên đạt mức độ trung bình và yếu là chủ yếu (44,84% và 35,87%).

Kết luận: Theo đánh giá của chúng tôi, thực trạng kĩ năng giải quyết THSP của sinh viên CĐSP Bà Rịa - Vũng Tàu mới chỉ đạt ở mức trung bình.

b) *Thực trạng biện pháp hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên CĐSP trong dạy học GDH.*

- Sự quan tâm của GV đến mục tiêu hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên đứng thứ 4/7 những kĩ năng cần hình thành cho sinh viên.

- GV Tâm lí giáo dục ở ĐHSB Bà Rịa - Vũng Tàu chưa trình bày chính xác quy trình hình thành kĩ năng giải quyết THSP.

- 25% giờ dạy của GV có đưa THSP, mục đích là để bài giảng thêm sinh động, dễ hiểu, còn việc hình thành kĩ năng giải quyết THSP ít được quan tâm.

- Nhóm phương pháp dạy học được ưu tiên lựa chọn trong dạy học GDH là thuyết trình kết hợp với đàm thoại. Nhóm phương pháp có kĩ năng hình thành kĩ năng giải quyết THSP như nêu và giải quyết vấn đề, nghiên cứu tình huống và thảo luận nhóm xếp thứ 4.

- Việc sử dụng hình thức tổ chức dạy học hướng vào mục tiêu hình thành, nâng cao kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên: Kết quả nghiên cứu cho thấy 100% GV sử dụng hình thức tổ chức dạy học lớp - bài. Dạy theo nhóm, hoạt động ngoại khoá áp dụng không nhiều (Vị trí 4 và 5).

- Công tác kiểm tra, đánh giá kết quả học tập môn GDH: Nghiên cứu các đề thi mà sinh viên đã thi trong 2 năm trở lại đây, 2/6 đề có yêu cầu giải quyết THSP, tỉ lệ giải quyết THSP chỉ chiếm 20% nội dung đề.

Nhìn chung trong dạy học GDH, GV và sinh viên đã nhận thức được ý nghĩa của việc hình thành kĩ năng tư phạm cho sinh viên, tuy nhiên, các biện pháp hình thành giải quyết THSP cho sinh viên chưa được quan tâm đúng mức, và chưa được triển khai một cách đồng bộ. Do đó, kĩ năng giải quyết THSP của sinh viên chỉ đạt mức trung bình.

2.3. Biện pháp hình thành kĩ năng giải quyết THSP

a) Một số luận điểm có tính nguyên tắc trong xây dựng biện pháp

- Biện pháp đề ra phải có tính hệ thống và đồng bộ, triển khai trên các thành tố cấu trúc nên quá trình dạy học.

- Biện pháp đề ra phải có tính thực tiễn, phù hợp với chương trình, điều kiện dạy học và kĩ năng thực hiện của GV để từ đó biện pháp có tính khả thi.

b) Một số biện pháp hình thành kĩ năng giải quyết tư phạm trong dạy học GDH:

Biện pháp 1: đặt và nhấn mạnh mục tiêu hình thành và nâng cao kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên trong dạy học THSP.

Cách thức thực hiện:

- Qua sinh hoạt tổ chuyên môn, GV cần nhận thức sâu sắc GDH là môn học có vai trò hạt nhân trong rèn luyện kĩ năng tư phạm.

- Hội đồng khoa học, Hội đồng đánh giá thi nghiệp vụ tư phạm, Hội giảng Tâm lí - Giáo dục học phải coi việc thực hiện mục tiêu hình thành

kĩ năng giải quyết THSP là tiêu chí đánh giá giờ dạy của GV.

- Trong bài soạn cần quan tâm đến xác định mục tiêu hình thành kĩ năng tư phạm.

Biện pháp 2: Biên soạn các THSP lồng ghép vào nội dung bài học THSP cho sinh viên.

Cách thực hiện:

- GV cần nghiên cứu kĩ chương trình, kế hoạch, nội dung dạy học GDH.

- Thu thập, xử lí, phân loại và biên soạn THSP cho phù hợp với từng chương.

- Cung cấp các THSP cho SV trước khi nghiên cứu từng chương, bài.

Biện pháp 3: Tổ chức cho sinh viên tìm hiểu và nắm vững quy trình giải quyết THSP.

Cách thực hiện:

- Chọn một THSP tiêu biểu để sinh viên giải quyết, từ đó đi đến kết luận giải quyết THSP cần tiến hành như thế nào?

- Luyện tập để sinh viên nắm vững quy trình giải quyết THSP khác nhau.

Biện pháp 4: Tăng cường sử dụng những phương pháp dạy học có nhiều khả năng hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên.

Để thực hiện biện pháp này đạt hiệu quả, GV cần nắm vững ưu thế của từng phương pháp dạy học đối với việc thực hiện mục tiêu hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên và sử dụng chúng một cách hiệu quả trong thời lượng cho phép của chương trình GDH.

Cách thực hiện:

- Tổ chức biên soạn, in ấn và phát hành tài liệu học tập cho sinh viên (để cương bài giảng, các THSP theo đề cương bài giảng).

- Hướng dẫn cách sử dụng tài liệu học tập, yêu cầu sinh viên đọc trước tài liệu và bài tập.

- Biên soạn và phát các phiếu học tập để sử dụng trong quá trình dạy học trên lớp.

- Trên lớp GV tiến hành dạy học chủ yếu bằng phương pháp nghiên cứu tham khảo, kết hợp với thảo luận nhóm để từ đó giúp sinh viên đi đến những kết luận, kết quả cần thiết.

- Tổ chức cho sinh viên luyện tập qua giải quyết những THSP tiêu biểu.

5. Tăng cường sử dụng các hình thức tổ chức dạy học có khả năng thực hiện hiệu quả hình thành kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên

- Khi thực hiện biện pháp này, GV cần đảm bảo một số yêu cầu sau:

+ Đảm bảo đạt mục tiêu dạy học.

+ Tạo điều kiện cho sinh viên trực tiếp giải quyết các THSP.

+ Tạo hứng thú cho sinh viên.

- Cách thực hiện:

+ Kết hợp dạy toàn lớp và dạy theo nhóm.

+ Tổ chức các hoạt động ngoại khoá GDH như: hình thức "Câu lạc bộ giờ gỡ rối", thi "Olimpic GDH".

Biện pháp 6: Cải tiến công tác kiểm tra đánh giá kết quả học tập các học phần GDH.

* Yêu cầu:

- Về nội dung kiểm tra: Ngoài những tri thức về lí luận, cần dành một cách hợp lí (50%) cho nội dung liên quan đến kinh nghiệm giải quyết THSP cho sinh viên.

- Việc đánh giá phải chính xác, khách quan, khuyến khích những sinh viên có cách giải quyết THSP sáng tạo, hiệu quả.

* Cách thực hiện:

- Việc kiểm tra, đánh giá kĩ năng giải quyết THSP được quán triệt ở tất cả GV giảng dạy và ra đề thi GDH.

- Đánh giá sinh viên trong suốt quá trình học tập GDH.

- Xây dựng tiêu chuẩn đánh giá, cần có tiêu chuẩn đánh giá cao những sinh viên giải quyết THSP độc lập và sáng tạo.

Trên đây là một số biện pháp chúng tôi xây dựng nhằm hình thành và nâng cao kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên. Các biện pháp đã được khảo nghiệm về tính cấp thiết và tính khả thi. Các biện pháp đều được coi là có tính cấp thiết và tính khả thi.

Biện pháp 1, 2, 3: được coi là quan trọng nhất. Chúng tôi đã tiến hành thực nghiệm biện pháp 5 tổ chức hoạt động ngoại khoá, tổ chức câu lạc bộ gỡ rối THSP, thi Olympic GDH.

Trước thực nghiệm, điểm trung bình của nhóm thực nghiệm và nhóm đối chứng chênh lệch nhau 0,18, sau TNSP sự chênh lệch đã tăng lên 0,53. Điều này cho phép chúng tôi khẳng định biện pháp tác động sư phạm 5 là có kết quả tích cực.

Trên cơ sở nghiên cứu đề tài "Biện pháp

hình thành kĩ năng giải quyết tình huống sư phạm cho sinh viên trong dạy học Giáo dục học", chúng tôi đề xuất một số kiến nghị sau:

- Trong chương trình GDH cần điều tiết tỉ lệ lí thuyết / thực hành là 60/40 để thực hiện mục tiêu rèn luyện kĩ năng giải quyết THSP cho sinh viên.

- Quản lí nhà trường cần coi GDH là môn nghiệp vụ (học nghề), không nên học theo kiểu hội trường mà theo lớp, nhóm, số lượng không quá 40 sinh viên.

- Các biện pháp về rèn luyện kĩ năng giải quyết THSP cần được quán triệt ở tất cả GV, thực hiện đồng bộ ở tất cả các thành tố cấu trúc của quá trình dạy học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- 1) Bùi Thị Mùi (2004): *Tình huống sư phạm trong công tác giáo dục học sinh THPT*. NXB ĐHSP Hà Nội.
- 2) O.Kon. V. (1976): *Những cơ sở của dạy học nêu vấn đề*. NXB Giáo dục, Hà Nội.
- 3) P.la.Galpêrin, A.V.Zaporojet và Đ.B.Elcônin (1963): *Những vấn đề hình thành tri thức và kĩ năng ở học sinh và phương pháp dạy học mới trong nhà trường*. Những vấn đề Tâm lí học, số 5, tr.71.
- 4) Geoffrey Petty (1998): *Dạy học ngày nay*. NXB Stanley Thornes.

SUMMARY

On the basis of studying the theory and present situation of how to form situation-solving skills for students, the article suggests some measures to form situation-solving skills for students in Ba Ria-Vung Tau Provincial Teacher Training College in teaching pedagogy.

XÂY DỰNG... (Tiếp theo trang 37)

ảnh hưởng tới tốc độ đọc, viết của các em.

Trong chương trình giáo dục tiểu học số lượng từ vựng không nhiều, bằng hai cách xây dựng kí hiệu viết tắt trên chúng ta có thể "tiết kiệm" được gần một nửa số kí hiệu so với cách viết đầy đủ. Như vậy, với phẩm chất kiên trì và chịu khó của mình, học sinh khiếm thị có thể nâng cao tốc độ đọc, viết lên ngang bằng học sinh sáng, đây chính là một trong những yếu tố cơ bản góp phần nâng cao chất lượng học tập của các em.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Luật Giáo dục năm 2005
2. Tạp chí ngôn ngữ số: 3/1990, 1/1995 và số 10 năm 2003
3. Nguyễn Trọng Báu, *Dạng tắt từ vựng như là một phương*

thức cấu tạo từ vựng mới trong giữ gìn sự trong sáng của tiếng Việt về mặt từ ngữ. Nxb KHXH, H, 1981

4. Mai Xuân Huy, *Sách tra cứu chữ viết tắt nước ngoài và Việt Nam*, Nxb,KHXH, H, 1977
5. Phạm Minh Mục, *Xây dựng và thống nhất hệ thống kí hiệu Braille Việt ngữ*, đề tài B 2001 - 49 -24
6. Nguyễn Kim Thản, *Vấn đề nói tắt trong tiếng Việt*, Nghiên cứu ngôn ngữ học, Nxb KHXH, H, 1968
7. Nguyễn Hoàng Thanh, *Bước đầu khảo sát con đường hình thành, cấu tạo và hành chức của chữ viết tắt trong tiếng Việt*, Luận án PTS, H, 1996.
8. Các thông tin trên trang web: www.brl.org

SUMMARY

The article highlights a number of major problems that children with seeing disability encounter in learning how to read and write and whereby the author affirms the need to build a brief Braille system easy to remember so as to improve the effectiveness of learning for children with seeing disability.